

Iz dnevnika naših pomoraca sa jedrenjaka

Matko Župa, Orebić

Prolazimo kroz Pomorski muzej u Orebiću ispunjen nizom interesantnih predmeta i dokumenata, koji najbolje »mukom govore« o velikoj i slavnoj prošlosti ovog »gnijezda pomorskih kapetana« srednjeg dijela naše dalmatinske obale.

Zaustavili smo se pred slikom poznatog hrabrog pomorca Ivana S. Štuka i predali se sa naročitim interesiranjem izlaganju upravitelja muzeja koji nam je ispričao jedan nadasve zanimljiv slučaj kojeg je u svojoj dugogodišnjoj pomorskoj karijeri doživio kapetan Ivan S. Štuk zvani »More«.

»Bilo je to u zimsko doba godine 1893. — Jedrenjak bark »Tare« od 683 tone, građen u Trstu 1871., ranije vla-

snosti »Pelješkog pomorskog društva« a u ono vrijeme obitelji Murina i Mrčević, plovio je s teretom petroleja iz Batuma za Alžir i Tunis, pod zapovjedništvom kap. Štuka. Posadu na brodu sačinjavalo je 16 ljudi među kojima su bili i dvojica sa Rijeke, a ostali iz Orebića i okolnih mjesta na Pelješcu. Jedrenjak je plovio pod austrougarskom zastavom.

Nakon par sati plovidbe 13. siječnja nastade nevrijeme izazvano jakim sjeverozapadnim vjetrom, temperatura naglo padne i »Tare« se nađe kao »orahova ljuska« izložena bijesu neukrotivog elementa Crnog mora. Da bi situacija bila još teža napadne i veliki snijeg koji izazove strašnu hladnoću na brodu. Ogromni valovi tjerani uraganom udarali su o

Kapetan Ivan S. Štuk

bokove broda a i često puta prelazili preko s jedne na drugu stranu. Žestoki vjetar podere skoro sva jedra te u jednom momentu brod počne i da propušta vodu. Jednako napeta i teška situacija u kojoj su se nalazili ovi nesretni pomorci trajala je čitavih 12 dana kada je »Tare« bila već skoro puna vode. Žalosnu je to predstavljala sliku, jedrenjaka bez jedara ili bolje rečeno s nekoliko poderanih krpa na oštećenim jarbolima i križevima. Znatno dio tereta — petroleja u kantama — još ranije su bili bacili u more. Posada je bila sva izranjavana i iznemogla a k tome i gladna, jer u takovoj oluji nije bilo niti moguće pomisliti da se nešto za jelo pripremi. Ruke i noge tim jadnicima bile su zaledene i oni su se tako potpuno očajni prepustili sudbini. Dok im je ranije bilo preostalo nešto snage, disciplinirano su se pokoravali narednjima njihovog kapetana, koji je uložio sve svoje pomorske sposobnosti, da barem donekle olakša preteški položaj u kojem su se svi skupa nalazili. Sirota »Tare« već je ličila na neku olupinu broda a ne na onaj raniji lijepi i ponosan jedrenjak. Kapetan Štuk vjerovao je da iz ovoga položaja samo neka vanredna sila može da spasi brod i živote posade pak iz brodske blagajne izvadi sav novac i razdijeli ga mornarima, koji su u očaju pri kraju bili otkazali po-

slušnost. Sve je izgledalo izgubljeno! . . . U tom času nebo se nešto razvedri i kapetan ustanovi da se nalaze negdje u blizini Bosfora. Donese jednu ozbiljnu i veliku odluku te sa pištoljem u ruci pozove i ohrabri mornare da ujedine sve snage i da se podvrgnu njegovoj zapovijedi, kako bi se na taj način od neminovne smrti i propasti spasili i oni i njihov brod. Mornari čuvši i videći ovo prionu uz kapetana, koji nadčovječanskim naporom i vještim manevriranjem uspije da brod prođe Burgas i da uđe u Bosfor 13. dana nakon neopisivih patnja. Grozno od oluje oštećen brod stigne tako u Carigrad, gdje se usidri da bi najprije ustanovili štetu nastalu na jedrenjaku i teretu.

Djelo kapetana Ivana S. Štuka, vrijednog dalmatinskog pomorca, zaslužilo je svaku pohvalu i priznanje. On je bio pun rana i previjen po rukama od zadobivenih ozleda zbog leda i udara za vrijeme oluje, dok se njegova čitava posada do posljednjeg mornara nalazila na liječenju u carigradskoj bolnici, gdje im je bila pružena hitna pomoć. U isto doba, dok se brod »Tare« nalazio u oluji na obalama Crnog mora, stradala su 22 barka i jedna nava. O ovoj drami na moru pisala je tada na veliko svjetska štampa pak je članak o tome bio objavljen i u našem ondašnjem iseljeničkom listu »Hrvatska Zora« u Čikagu.

Grupa posjetilaca u Pomorskom muzeju nastavi zatim da razgledava i ostale izložene eksponate, kad u jednom času začuje se trokratni zvižduk nekog parobroda, koji je značio pozdrav. Posjetioci hitro priđu prozorima otkuda im se ukaže divna slika našeg impozantnog m/b »Jedinstvo«, koji je s grupom turista prolazio Pelješkim kanalom u pravcu Dubrovnika. Prema pomorskim tradicijama Orebića na stijeg je odmah bila podignuta naša narodna zastava i spuštena na pozdrav brodu, koji je ovo primijetio i novim trokratnim zviždukom ponovo ukazao čast Orebiću, u kojem je i rođen njegov zapovjednik kap. Ante Begović.

»Zamislite sada razlike, dragi posjetioci«, — rekao je na to upravitelj muzeja prisutnima — »između ove naše najmodernije putničke jedinice i onog malog jedrenjaka »Tare«. Ono što danas ima svaki mornar na našim parobrodima u smislu lične udobnosti pri navigaciji, to nije onda mogao niti izdaleka da zamisli čak ni zapovjednik. Eto opravdanja i objašnjenja zbog čega se njihovo teško pomorsko zvanje nazivalo »Kruhom sa sedam kora« . . .

Međutim i onima onda i ovima danas mi s kopna dužni smo odati svako priznanje, jer kakogod posmatrali život pomorca, on je ipak neuporedivo teži nego ovaj naš pri kojem se nalazimo na čvrstom tlu.